

sága felé mozdította ki a szaggatás eljárásából kiköpiülhető emelkedettséget, a hatvanas évek elején. Ez a lelemény aztán hamarosan elfogadott és széles körben népszerűvé lett technikai fogásként kamatozódott, elsősorban az olasz művészeti közeg radikális költészeti erezetében, ahol akkoriban még igencsak kitapintható volt a futurista hagyomány totális szabadságeszménye.

Géczi plakátroncsolásainak helyszíne javarészt úgyszintén az itáliai milió. Nincs rá utalás, hogy ezek a dinamikus képek egészében talált leletek-e, talált ikonikus állagokban eszközölt, korlátozott mértékű beavatkozások, avagy egészében véve a szerző új minőségek érdekében való romboló cselekedetének a megállapodottságai. Ez talán nem is elsődleges kérdés. A művek szimpatikus tulajdonságát abban látom, hogy bizonyos fokú manuális érzület fűződik hozzájuk; a magas fokú technológia képi termékeibe hátulról bele nyúl az emberi kéz, hogy visszakérje magának a pragmatizmustól mentes szépséget és tisztaságot. Egy fejtési folyamatot indít el, amit már nem is kell végigcsinálnia, hiszen gondolatban elvégeztetett.

A kötet anyagát, illetve Géczi vizuális költészeti munkáit Sz. Molnár Szilvia, H. Nagy Péter, Reményi József Tamás, Dánél Mónika, Bohár András, Mányoki Endre és Ács Anna méltatja s értelmezi. Sajnos egyik szö-

veg sem készült a teljes áttekintés igényével, pedig az alkalom megvolt rá.

SZOMBATHY BÁLINT

(*Magyar Műhely Kiadó, Budapest –
Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém, 2002*)

Sásköpeny és aranycsipke

Második reprezentatív kiállítását rendezte meg Budapesten a Közép-európai Kulturális Intézet. A két évvel ezelőtti *Duna-völgyi vázlatok* című tárlata után, amely vedutákat tárt a látogatók elé, most a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményéből egy híján száz, döntően színes rajzban a Kárpát-medencében és környékén élő népek 19. századi viseleteit mutatják be a rendezők: Basics Beatrix és Gellért Katalin.

Azt, hogy az emberek mikor milyen ruhát viselnek, több tényező is befolyásolhatja, legfőképp a hagyomány, azután a társadalmi helyzet, a vallás, a divat, a rendelkezésre álló anyagok, az egyéni ízlés és az erre irányuló személyes kívánságok. Az újkor korai századait öltözet szempontjából az jellemezte, hogy a gazdaságilag tehetősek szokása és megjelenése vált mérvadóvá, s tőlük került forma, szín és anyag, ha a minőség sokszor nem is, a társadalmilag alattuk élő rétegekhez. Mind-

ez megváltozott a 18. század végén, a 19. elején, amikor az európai romantika felfedezte a föld népét, tárgyi és szellemi kultúráját, amelynek részét alkotta az öltözködés is. Ettől kezdve egyfelől felértékelődtek az életmóddal kapcsolatos ismeretek, másfelől az addig egyoldalú mentalitásáramlás bizonyos vonatkozásokban kétirányúvá lett: lent és fent egyaránt vándorhatások és -jelenségek módosították az egyes ruhadarabokat, a korábbinál nagyobb változatoság és változékonyság találkozott a másra vágyó érdeklődéssel.

Eleinte, a 19. század elején Európa nyugati részeiről jöttek a kalandra éhes utazók és a témaújulást kívánó művészek Magyarországra, s mint egzotikum érdekelte őket az ország lakossága. Rajzkészségük sem vetekedett a kor jelentős grafikusaiéval, például Philipp Otto Rungééval, Moritz von Schwindével vagy a rajzolóknak sem utolsó Caspar David Friedrichével, de nem is ez volt a céljuk. Nem komponálni, hanem megörökíteni és regisztrálni kívántak, illetve ezt is csak annyiban, amennyiben egy életképben el lehetett helyezni a számukra különleges öltözetű alakokat. A kiállítás alkotóinak működése ezért bizonyos folyamatosságot mutat, egyfelől a rajzolt népviseletek földrajzi hovatartozása okán, másfelől az egymástól átvett és továbbfejlesztett témák, formák, színek és beállítások következtében.

Maguk a rajzok a legkülönbébb szempontokból gyakorolhatnak hatást a szemlélőre. Egyrészt azonnal feltűnik az idealizálás, hiszen a képeken csak büszke, vidám, öntudatos stb. személyek láthatók, nyilvánvalóan a modelláláshoz felöltözve, a népi szegénységnek, elesettségnek nyoma sincs. Bár szinte minden alak világosan felismerhető (de csak ritkán azonosítható) tájban áll, ennek jelentősége elhanyagolható. A szereplők valami rájuk jellemző tevékenységet végeznek: mezőgazdasági vagy ház körüli munkát, a férfiak védik a hont, elűzik a betolakodókat, természetesen a megfelelő fegyverrel felszerelve. Több életkép társalgás közben örökíti meg a női és férfi alakokat, s akadnak láthatóan a rajzolás idejére beállított közreműködők is. Egy-két képen előfordulnak szintén a foglalkozásra utaló ábrák is.

A kiállított rézkarcok kivételével a legdominánsabb mindenhol a szín. Megmutatkozik ez egyfelől a jászberényi parasztpolgár vagy a selmeci bányatiszt ruhaszínének egyöntetűségében, másfelől a szlavóniai albán asszonyok ruhájának tarkaságában. A fejfedőktől a lábbelikig a legváltozatosabb darabokból áll össze egy-egy öltözet, amelyek néhány köpenyfunkciójú zárt kabáton túl mind a nyári viselet részei. Az öltözetek formavilága, általános képe a romantika hatását mutatja, bár itt-ott, főleg a hadfiöltözeteken már a

historizmus szelleme is felfedezhető. S akad egy gyöngyszem a képek között: George Edward Hering 65. számú, *Szepességji leány* című litográfiája. Ez vonalainak finomságával, színeinek elevenességével és a bájos női arc szépségének rejtett jellemábrázolásával a legfelkészültebb rajzolóknak közé emeli készítőjét.

A tárlatnak, mely február végéig tekinthető meg, szép és tartalmas katalógusa is készült. Ez három tanulmányával, részletes műtárgyjegyzékével s természetesen az illusztrációkkal a kiállítás bezárása után is felidézhetővé teszi a látogatói élményt.

BUDA ATTILA